

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI OCH
ARBETSVETENSKAP

”TACK FÖR ATT DU VÅGADE GÖRA DET MÅNGA AV OSS HAR FANTISERAT OM”

En netnografisk studie om hur skolattentat diskuteras på
Flashback.

Alma Ericsson

Tilde Lundqvist

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	Examensarbete för kandidat i sociologi
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 2023
Handledare:	Henrik Lundberg

Abstract

Titel: ”Tack för att du vågade göra det många av oss fantiserat om”. En netnografisk studie om hur skolattentat diskuteras på Flashback.

Författare: Alma Ericsson & Tilde Lundqvist

Handledare: Henrik Lundberg

Examinator: Jesper Petersson

Typ av arbete: Examensarbete för kandidat i sociologi, 15hp

Tidpunkt: HT23

Antal tecken: 70 374

Nyckelord: Flashback, fördömande, rättfärdigande, skolattentat, tillvägagångssätt

---

Syfte och frågeställningar: Studiens syfte är att analysera rättfärdigande och fördömande av skolattentat på internetplattformen Flashback. För att ytterligare komma åt rättfärdigande breddas fokuset även till hur tillvägagångssätt och strategier för att begå skolattentat ”lärs ut” på Flashback. Studien är viktig för att den i förlängningen skulle kunna bidra med identifiering av potentiella gärningspersoner och därmed bidra till det brottspreventiva arbetet i samhället. Följande frågeställningar undersöks: Vilka rättfärdiganden kommer till uttryck i diskussionstrådar på Flashback? Vilka fördömanden kommer till uttryck i diskussionstrådar på Flashback? Hur uttrycks ”utlärandet” av tillvägagångssätt, strategier och metoder för ett genomförande av skolattentat på Flashback?

Metod och material: Arbetet är en netnografisk studie där fyra diskussionstrådar från Flashback som behandlar skolattacker inhämtats, kodats och analyserats utifrån principerna för en kvalitativ textanalys.

Huvudresultat: Både rättfärdigande och fördömande av skolattentat förekommer på tre olika nivåer på Flashback: från sympatier och stöttning till hejarop för rättfärdigande och från avståndstagare och starkt ogillande till avsky för fördömande. Tillvägagångssätt, strategier och metoder för att begå skolattentat ”lärs” även ut användare emellan, vilket kan ses som en typ av rättfärdigande.

Förord

Nu när vi sitter här med ett färdigt arbete vill vi rikta det första och största tacket till varandra. Vem trodde att tio veckors uppsats skulle leda till livslång vänskap? Vi vill också tacka vår handledare Henrik Lundberg för fint stöd och glada hejarop under arbetets gång samt vår kursansvarige Cathrin Wasshede för uppmuntran och stöttning längs vägen.

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar	2
1.2	Bakgrund	2
1.2.1	Begreppet skolskjutning, dess synonymer och problematiken kring dem	2
1.2.2	Diskussionsforumet Flashback – ”Yttrandefrihet på riktigt!”	3
1.2.3	Skolattacken på Coloumbine High School.....	4
2.	Tidigare forskning	5
3.	Teoretiska perspektiv.....	8
3.1	Teorin om general strain	8
3.2	Social inlärningsteori	9
3.3	Social identitetsteori.....	10
3.4	Katz och moraliska emotioner	10
4.	Metod.....	12
4.1	Netnografi	12
4.1.1	Etiska överväganden vid en netnografi	12
4.2	Insamling av material.....	14
4.2.1	Etiska överväganden vid insamling	15
4.3	Genomförande och bearbetning av material	16
4.3.1	Etiska överväganden vid materialbearbetning och presentation	16
4.4	Validitet och reliabilitet.....	17
5.	Resultat och analys	19
5.1	Rättfärdigande	19
5.1.1	Potentiella gärningspersoner	21
5.2	Fördömande	22
5.3	Utlärning av tillvägagångssätt, strategier och metoder för utförande av skolattacker...	23
5.4	Egna rön	25

5.4.1 Omgivningens tillskrivna ansvar.....	25
5.4.2 Våldsnjutaren	26
6. Slutsatser.....	28
7. Avslutande diskussion	30
Litteratur- och källförteckning	31

1. Inledning

627 skolattentat har ägt rum i USA från första januari till fjärde december 2023 (Alfonseca, 2023). Det är två attentat om dagen, varje dag, alla dagar. Händelsen där två ungdomar gick in på Columbine High School 1999 och sköt ihjäl 15 personer, inklusive sig själva, ledde till myntandet av begreppet skolskjutning (engelskans "school shooting"). Liknande dåd har tidigare benämnts enbart som dödsjutningar (Thodelius m.fl., 2021), men det är inte bara i USA dessa attentat äger rum. De sker världen över, så även i Sverige.

Som ett tecken på hur aktuellt detta ämne är i Sverige har Center mot våldsbejakande extremism, CVE, (8 december 2023) i skrivande stund publicerat en hemsida. Hemsidan innehåller information om de preventiva åtgärder som kan tillämpas för att förebygga och förhindra skolattacker. Materialet riktar sig till samtliga skolformer och har producerats i samverkan med flera statliga myndigheter som på något sätt verkar för att förebygga attacker i den svenska skolmiljön. Hemsidan innehåller också stöd och riktlinjer för hantering av akuta situationer där god handlingsförmåga, förberedelse och rutiner anses vara livsviktiga om katastrofen inträffar (Center mot våldsbejakande extremism, u.å.).

Så sent som för ett par veckor sedan rapporterades det i svensk nyhetsmedia om ett misstänkt skolattentat på en skola i Stockholm. Samtidigt som nyhetsrapporteringen gick att följa under förmiddagen (Hjortsman m.fl., 2023) gjorde sig sociala mediers kraft påmind. Endast 40 minuter efter att larmet kom in till 112 fanns en diskussionstråd om händelsen på den svenska internetplattformen Flashback som frekvent uppdaterades. I diskussionen spekulerades det om hotet var riktigt, vilket gymnasium det handlade om och om hur många poliser som befann sig på platsen.

Utifrån såväl aktuella som historiska händelser finns behovet av att analysera Flashbackanvändares attityder till skolattentat genom deras diskussion och resonemang på diskussionsforumet. Plattformens anonymitetspremiss öppnar upp för kontroversiella resonemang kring skolattentat och för en utmaning av sociala och etiska gränser. Denna kriminologiska studie ämnar utforska huruvida detta även innefattar ett rättfärdigande, fördömande samt ett utlärande av tillvägagångssätt och strategier vid skolattentat. Genom denna studies fokus på rättfärdigande, fördömande och utläring av tillvägagångssätt för skolattentat är vår förhoppning att resultatet kan bidra till det brottspreventiva arbetet i samhället.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studien ämnar bidra till det ännu begränsade kunskapsfältet gällande det intresse och engagemang för skolattentat som finns bland användare på Flashback och blir således inomvetenskapligt relevant. Syftet med studien är att analysera rättfärdigande och fördömande av skolattentat på Flashback. För att ytterligare komma åt rättfärdigande har vi också valt att fokusera på hur tillvägagångssätt, strategier och metoder för att begå skolattentat ”lärs ut” på Flashback. Studiens utomvetenskapliga relevans är att den i förlängningen skulle kunna bidra med identifiering av potentiella gärningspersoner och därmed bidra till det brottspreventiva arbetet i samhället. För att uppfylla detta syfte kommer följande frågor undersökas:

- Vilka rättfärdiganden kommer till uttryck i diskussionstrådar på Flashback?
- Vilka fördömanden kommer till uttryck i diskussionstrådar på Flashback?

Då utläring av tillvägagångssätt, strategier och metoder för att begå ett skolattentat kan ses som en implicit typ av rättfärdigande kommer även följande fråga undersökas:

- Hur uttrycks ”utlärandet” av tillvägagångssätt, strategier och metoder för ett genomförande av skolattentat på Flashback?

1.2 Bakgrund

I kommande avsnitt kommer bakgrunden till ämnet att redogöras för. Bakgrunden kommer att delas upp i tre delar: begreppet skolskjutning och problematiken kring detta, information om Flashback, händelsen vid Columbine High School. Delarna anses viktiga för att ge läsaren en gedigen grund att stå på inför den fortsatta läsningen.

1.2.1 Begreppet skolskjutning, dess synonymer och problematiken kring dem

Ett problem när det kommer till benämningen av skolskjutningar är definitionen av fenomenet i fråga. Det omnämns bland annat som skolattentat, skolvåld och skolskjutning (Abel m.fl., 2022; Gerard m.fl., 2016; Paez m.fl., 2021). En av anledningarna till att definitionen varierar är att incidenterna har olika utgångar och att det i sin tur påverkar benämningen. De begrepp som mest frekvent används är ”shool shooting”, ”massacre”, ”rampage” och ”mass murder” (Gerard m.fl., 2016) (svensk översättning: skolskjutning, massaker, vansinnesdåd och massmord). Den bredaste definitionen innefattar allt från att någon ”viftar med ett vapen” till att minst en skadas av skjutvapen i en skolmiljö (Abel m.fl., 2022). Definitionsproblematiken

diskuteras i Paez m.fl. (2021) där de behandlar olika uppfattningar om hur en skolattack ska definieras. Premisserna som presenteras här inbegriper hur många och vilka som blir skadade, om attacken sker på skolans mark eller intill, om förövarna dog samt om dessa var elever på skolan eller utomstående. Mot bakgrund av detta är det inte konstigt att det inte finns någon allmän accepterad definition av begreppet. Vi har för läsarens och vår egen skull valt att genomgående använda begreppen skolattentat och skolattack. Undantag görs emellertid under rubriken 2. *Tidigare forskning* där begreppet skolskjutning använts av de andra studiernas författare. Vår användning av skolskjutnings-begreppet sker således specifikt under den rubriken. Vi anser att skolattentat och skolattack är de mest omfattande begreppen som då också lämpar sig bäst som paraplybegrepp för den här typen av våldshändelser på skolor.

1.2.2 Diskussionsforumet Flashback – ”Yttrandefrihet på riktigt!”

Olika typer av media och inte minst samtidens sociala medier är med och skapar, befäster och influerar åsikter och uppfattningar om världen vi lever i. När personliga uppfattningar delas med andra sker ett informationsutbyte samtidigt som relationer, gemenskaper och samband skapas. Ekbrand och Uhnö (2017) gör poängen att det faktum att det sker online även gör att människor världen över kan mötas och få kontakt med varandra, oberoende av tid och rum.

Den svenska och något kontroversiella diskussionsplattformen Flashback kan sägas ta detta ett steg längre med sitt tillåtande och öppna samtalsklimat med hänvisning till att det handlar om ”yttrandefrihet på riktigt”. Som Sveriges största diskussionsforum på internet är Flashback både öppet och helt anonymt, således är det även tillgängligt för vem som helst att tillträda. För att bli en konversationsstartare, det vill säga kunna skapa nya trådar och forum, eller göra inlägg i redan befintliga sådana, krävs ett upprättat medlemskap – något som även det är helt anonymt och gratis. En registrering möjliggör dessutom funktionen att kunna söka ”avancerat” efter nyckelord, användarnamn, specifika forum och med möjligheten att avgränsa till ett visst datumspann. Utan medlemskap tillåts man beträda samtliga forum på plattformen och ta del av dess innehåll, men utan tillgång till ovannämnda funktioner. Det finns en uttalad 18-årsgräns på plattformen och de varnar för att minderåriga användare kommer få sina konton nedstängda (Flashback, u.å.-b). I och med att det saknas en gedigen kontroll av en användares riktiga ålder kan detta dock med enkelhet kringgå.

Anonymiteten – vilken tillsammans med ”den fria debatten” beskrivs utgöra fundamentet för plattformen – öppnar samtidigt upp för ett skapande, delande och spridande av kontroversiella åsikter och värderingar. Inte sällan gäller detta information om illegitima gärningar, bisarra erfarenheter eller annat som kan anses vara avvikande i allmänhetens ögon.

Då Flashback inte sparar användardata som till exempel personuppgifter, kan plattformen heller inte bistå tredje part, till exempel polis, med information som kan användas för att identifiera dess användare (Flashback, u.å.-a).

1.2.3 Skolattacken på Coloumbine High School

Den 20 april 1999 gick två elever in på sin högstadieskola i Columbine, Colorado, och mördare 13 personer och skadade ytterligare 21 innan de avslutade sina egna liv. Omvärlden var i chock. Trots att skjutningar i skolmiljö förekommit tidigare anses händelsen i Columbine vara den första av sitt slag. Förövarna beskrivs ha känt sig isolerade, avvisade och mobbade, vilket motiverade deras utkrävande av hämnd mot skolan som institution. Förövarna tycks heller inte ha gjort någon skillnad på offer under attacken utan alla på skolan verkar ha varit måltavlor (Thodelius m.fl., 2021). Anledningen till att denna händelse tas upp i bakgrunden är för att det är en central händelse för i stort sett alla efterkommande skolattentat. Referering till händelsen sker löpande i majoriteten av alla diskussionstrådar om skolattentat och blir därför även central denna studie.

2. Tidigare forskning

En gemensam nämnare i den tidigare forskningen är användningen av Columbineskjutningen som främsta exempel. En del författare förklarar Columbineskjutningen som ett ”kulturellt skript” eller hänvisar till ”Columbineeffekten”. Dådet utgör som sagt även starten för användningen av skolskjutning som begrepp, något som forskare ser som intressant och anhängare som fascinerande (Karpova m.fl., 2021; Raitanen & Oksanen, 2018). Det intensiva intresset för Columbine återfinns likaså i ett stort antal manifest som förövare har skrivit (Slemaker, 2023). Ett explicit försök att efterlikna förövarna vid Columbine exemplifieras av att gärningspersonen som utförde skolattentatet i Jokela, Finland, lyssnade på samma typ av musik under dådet som förövarna vid Columbine gjorde vid sitt dåd. Attentatet skedde 2007 och totalt nio personer dödades (Sumiala & Tikka, 2011).

Förövare av skolattentat presenteras och beskrivs ofta som ensamvargar som agerar på eget bevåg. Men faktum är att de sällan är helt själva. Det pågår i själva verket en hel del socialiserande på olika digitala plattformar, sociala medier och forum, vilket Sumiala och Tikka (2011) kallar för ”stranger sociability”. Internet öppnar upp för radikaliserings, det vill säga det ofta våldspräglade tankesätt som följer en extrem övertygelse om någonting (Nationalencyklopedin, u.å.). Radikaliserings sker ofta i möte med andra online och därmed utmanas antagandet om ”ensamma galningar” (Raitanen & Oksanen, 2019). Sociala medier utgör en tillåtande miljö för personer med extrema åsikter och nyttjandet av detsamma möjliggör för personer som delar kontroversiella åsikter att mötas. Den digitala världen blir en frizon. Härigenom skapas en gemenskap (ofta benämnd som ”community”) som bidrar till att dessa ”ensamma galningar” inte blir så ensamma (Raitanen & Oksanen, 2018, 2019; Wahlström & Törnberg, 2021). Karpova m.fl. (2021, s.20) uttrycker det som följande: “Despite acting in isolation, school shooters are not alone online, but they can be alone offline”.

Internet spelar på många sätt också en central roll i en gärningspersons förberedelser och aktivitet inför ett skolattentat. Slemaker (2023) lyfter fram att det används både för att ”läcka” information innan en attack (så kallat *leakage*) och för att få beundran av andra individer online. Det senare kan försökas uppnås genom att förövaren ofta tar sitt liv i samband med dådet i tron om att det ökar chansen om att bli postumt omtalad och hyllad. Att lämna avtryck och ”going out with a bang” ses som något eftersträvt (Slemaker, 2023; Karpova, m.fl., 2021).

Leakage sker ofta under planeringsstadiet för en attack och kan ta sig i uttryck i att gärningspersonen, antingen kryptiskt eller mer direkt, berättar för andra i sin närhet om sina planer och intentioner. Det kan ske genom hot, berättelser eller via skildringar i texter och bilder (Gerard m.fl., 2016). Värt att belysa menar Gerard m.fl. (2016) är att detta kan ske både på ett medvetet och omedvetet sätt, men att det i efterhand kan konstateras vara något som majoriteten av förövarna har gjort (Abel, m.fl., 2022).

När läckage sker digitalt kan det komma att uppfattas och ofta beundras online av personer med liknade intresse. Inte sällan delar dessa individer intressen, åsikter och frustrationer som utgör grunden för gärningspersonens hängivelse och motivation till att utföra sitt dåd. Raitanen m.fl. (2019) klassificerar dessa som sympatisörer, vilka beskrivs vara en av tre olika kategorier som har ett fördjupat intresse för skolattacker. Sympatisören förhåller sig till fenomenet på så sätt att de kan förstå och resonera med gärningspersonen och dennes persona utan att rättfärdiga handlingen de utfört. Denna typ av intressent beskrivs vara den vanligaste och befinner sig i mitten av den tredelade pyramiden som illustrerar de olika intressegraderna. Belägen under sympatisören återfinns den neutrala intressenten, det vill säga någon som enbart har ett intresse för fenomenet utan att rättfärdiga eller identifiera sig med gärningspersonen. I toppen av pyramiden, alltså den grupp av intressenter som är allra mest intresserade och fascinerade, finns utföraren. Det är en person som hade kunnat eller velat utföra en attack själv, samtidigt som det nödvändigtvis inte behöver ske.

Idén om olika nivåer av intresse för fenomenet i fråga återfinns även i Raitanen och Oksanen (2018). Här presenteras fyra olika grupper där gruppen längst ner på skalan, ”researchern”, i mångt och mycket går att likställa med den neutrala i Raitanen m.fl. (2019). Samtidigt kallas den mest extrema gruppen här för ”copycats” och är jämförbar med den tidigare pyramidens topp, utföraren. De två mittengrupperna benämns som ”fan girls” och ”Columbiners”, vilka båda två särskiljer sig från alla tidigare typer. Den förstnämnda gruppen refererar till personer, oftast av kvinnligt kön, som känner någon typ av sexuell och/eller romantisk attraktion till förövaren. ”Columbiners” å andra sidan, innefattar de som känner en intensiv och djup fascination specifikt för Columbineskjutningen.

Abel m.fl. (2022) beskriver de varningssignaler som tidigare studerats hos förövare. De är bland annat deras stegrade intresse för skolskjutningar och attacker överlag samt att det finns tankar om planering, förberedelse och genomförande av en egen attack. Ytterligare varningssignaler kan handla om en avvikande eller patologisk fixering vid något/någon, eller att det, som tidigare nämnts, finns ett läckage där personen i fråga delar information om vad dennes intentioner eller planer är (Abel m.fl., 2022).

Genom att rikta fokus på hur användare på Flashback diskuterar och resonerar kring fenomenet skolattacker kan attityder och inställningar till detsamma utläsas och försöka förstås. Arbetet fyller således delar av den kunskapslucka som bristen på detsamma i tidigare forskning utgör. Vidare vill vi studera hur resonemang av starkt rättfärdigande karaktär skulle kunna leda till en identifiering av potentiella gärningspersoner. I och med vårt fokus i arbetet – Flashbacksanvändares resonemang och diskussion – får vi en ny, ofiltrerad infallsvinkel på fenomenet jämfört med den tidigare forskningen. Den tidigare forskningen studerar antingen skolattentat som fenomen med annat metodval (intervjuer, fallstudier eller diskursanalyser) eller med specifikt fokus på gärningspersonerna. Den filterlösa infallsvinkeln som ovan nämns får vi genom att studera Flashback då diskussionsforumet erbjuder, enligt deras egen slogan, ”yttrandefrihet på riktigt”. Vad gäller till exempel intervjuer är det möjligt att anta, trots utlovad anonymitet mellan respondent och intervjuare, att personerna i fråga inte vågar uttrycka sin egentliga åsikt av rädsla för att bli dömda. Genom att studera Flashbackanvändarnas egenpublicerade kommunikation och interaktionen mellan dem undviks därmed denna risk.

3. Teoretiska perspektiv

Följande studie bygger på teoretiska grunder från kriminologi och socialpsykologi. Den generella strainteorin kommer att användas för att förklara hur en persons upplevda *strains* kan tas sig uttryck i ett rättfärdigande eller fördömande av brott, i detta fall skolattacker. Vidare kommer social inlärningsteori och social identitetsteori tillämpas för att begreppsliggöra socialiseringsprocesser. Sammanhanget i vilken socialiseringen sker kan dels fungera som den primära inlärningskällan – det vill säga *primärgruppen* – dels utgöra fundamentet för *identifikation på kollektiv nivå*. Den sociala inlärningsteorin kommer därmed tillämpas för att få en större förståelse för skapandet av identitet online, både individens och gruppens. Slutligen kommer teorin om moraliska emotioner att appliceras för att synliggöra den *emotionella process*, alltså brottets mening för, och den stora fascinationen bland användare på Flashback.

3.1 Teorin om general strain

Agnews generella strainteorin är en påbyggnad på Robert K. Mertons anomiteori (Merton, 2013). Den utvecklades då Agnew ansåg att ekonomiska skäl var en ofullständig förklaring till varför människor begår brott. Med sin teori ville han påvisa att det finns flera vardagsfaktorer som påverkar (Engdahl & Lindgren, 2017). Agnew (1992) beskriver hur sociala relationer som en person ogillar och uppfattar som påfrestande kan pressa en individ att begå brott – vilka han kallar för ”strains”. Begreppet är något svårdefinierat, men Agnew menar att det kan innefatta alla händelser eller förhållanden som en individ ogillar och att dessa går att dela in i tre kategorier. Den första typen av strain är när en person inte uppfyller de mål som han eller hon har satt upp för sig själv, vilka kan vara såväl personliga som yrkesmässiga. Den andra typen av påfrestning är när en person känner att denne håller på att förlora något som är viktigt för hen. Det kan handla om pengar, en vän eller ett arbete. Den tredje typen innefattar situationer då personen blir illa behandlad av andra människor, exempelvis genom mobbning, trakasserier eller fysiska angrepp (Agnew, 1992). Samtliga är exempel på sociala påfrestningar eller strains som kan påverka en människa till att begå brott.

Värt att poängtera är emellertid att alla människor uppfattar sociala påfrestningar på olika sätt. Vissa händelser har en mer negativ innebörd än andra, till exempel ett avslag på en jobbsökning. Avslaget kan ses som extra påfrestande ifall det till exempel är ett jobb personen i fråga gärna vill ha eller om personen har ekonomiska svårigheter. I jämförelse med den mindre påfrestande situationen, där det var ett jobb bland flera som söktes och ett nej-svar inte

tog så hårt, blir det tydligt hur påfrestningar kan te sig olika belastande i olika situationer. Att en händelse har en negativ innebörd innebär att händelsen även kan uppfattas som negativ för den enskilde individen, men det i sig behöver inte innebära att personen lägger något större fokus på händelsen eller låter sig påverkas av den. I slutändan är upplevelsen av en strain beroende på den enskilda personen. Denna uppdelning benämner Agnew som objektiv respektive subjektiv påfrestning (Engdahl & Lindgren, 2017).

Strain är det huvudsakliga begreppet i Agnews teori och innebär, som ovan nämnts, någon typ av obehag som individen upplever. Anledningen till att detta obehag kan skapa brottslighet är enligt Agnew (1992) att det kan gestaltas som depression, besvikelse eller vrede. Obehagskänslan kan vara svår att leva med och ett utlopp för denna är vad som krävs för att tillfälligt kunna underlätta tillvaron. Riskerna finns att ett brottstillfälle skapas för att personen inte riktigt själv är medveten om vad som händer och därför får svårt att ta hänsyn till omgivningen – något som annars kan ses vara brottsämmande. När personen känner vrede kan denne få svårt att processa information och tänka långsiktigt, något som framförallt kopplas till våldsbrott (Engdahl & Lindgren, 2017).

3.2 Social inlärningsteori

Den sociala inlärningsteorin handlar till stor del om Sutherlands nio teser om särskiljande anknytning från 1992 och om Sykes och Matzas teori om neutraliseringstekniker från 1957 (Engdahl & Lindgren, 2017; Sykes & Matza, 2013). Teserna tar upp tankar om att kriminellt beteende är inlärt och att detta lärs in i interaktion med andra. Primärgrupper är ett viktigt begrepp då de avser en individs närmsta umgänge, vilket Sutherland menar är det främsta sammanhang vi lär oss att socialt interagera i. När ett kriminellt beteende lärs in omfattar det brottstekniker, drivande motiv, rationaliseringar och brottsfrämjande attityder. En viktig beståndsdel i de nio teserna är att ett kriminellt beteende inte kan förklaras utifrån allmänna behov eller värderingar, eftersom också icke-kriminellt beteende är ett uttryck för liknande generella behov och värderingar (Engdahl & Lindgren, 2017; Sykes & Matza, 2013).

Neutraliseringsteknikerna inbegriper de tekniker som människor använder sig av för att stänga av den inre rättskänslan för vad som är rätt och fel (Sykes & Matza, 2013). Detta kan förklara varför människor bryter mot regler som de egentligen kanske tror på. I teorin redogörs det för fem tekniker som gynnar ett brottsligt beteende snarare än ett laglydigt. Den första innebär att personen förnekar sitt ansvar genom att skylla på andra eller på omständigheter som är bortom dennes kontroll. Den andra är förnekelse av skada, vilket innebär att personen erkänner handlingen, men förnekar att handlingen gett upphov till någon

skada. Förnekelse av den drabbades offerstatus är den tredje tekniken där gärningspersonen anser att offret har förtjänat att lida skada. Det fjärde kriteriet, fördömande av de som klandrar, innebär att det är de laglydiga som blir fördömda och inte lagöverträdarna. Det femte och sista kriteriet inbegriper när personen åberopar exempelvis familjens eller kompisgängens värderingar istället för den rådande samhällsmoralen (Engdahl & Lindgren, 2017; Sykes & Matza, 2013).

3.3 Social identitetsteori

Jenkins (2008) teori om den sociala identiteten omfattar den sociala process som skapandet och bevarandet av identitet utgör samt hur denna både kan ske på individnivå och kollektiv nivå. Identiteten blir till genom en dialektisk interaktion mellan individens själv och personlighet, där det förra refererar till det egenupplevda självet och det senare till hur personen uppfattas av andra (Jenkins, 2008). Mer konkret handlar det alltså om hur en individ uppfattar sig själv samt uppfattningen av densamme av andra i relation till de sociala grupper de ingår i.

Identitetsskapandet på den kollektiva nivån kan indelas i skapandet av grupper eller görandet av kategorier. En grupp och medlemskapet i densamma är känt för medlemmarna som ingår i den och kan ses som ett aktivt erkännande av tillhörighet. Personliga relationer existerar medlemmarna emellan i och med detta erkännande, men värt att poängtera är att de nödvändigtvis inte känner varandra personligen. Gruppen skapas i förhållande till andra som inte ingår i den och är därmed även villkorad. En kategori skapas däremot av någon utomstående, en observatör, och är mer övergripande. Skapandet av en kategorisering är således extern och tillhörigheten till den samt den tillskrivna kollektiva identiteten är därmed inte alltid känd för de kategoriserade. Personliga relationer mellan dem som ingår i kategorin existerar inte (Jenkins, 2008).

3.4 Katz och moraliska emotioner

Till skillnad från en mängd andra teorier inom kriminologin menar Jack Katz att brottslighet inte går att förklara med hjälp av bakgrundsfaktorer (Katz, 2013). Anledningen till det är att många av dem som har bakgrundsfaktorer som "passar in" på brottslingar inte begår brott och många av dem som inte har denna bakgrund ändå begår brott. Katz (2013) menar istället att brottslighet skall förstås antingen som ett individuellt brottsprojekt eller utifrån gärningspersonens upplevelse av brottet. Upplevelsen av brotten kan sägas vara förgrunden till brottet, alltså vad handlingen har för mening för gärningspersonen. Vidare består

brottsprojektet av tre delar. Den första delen handlar om handlingens utförande (path of action). Hur något utförs säger mycket om personen som utför det. Den andra delen handlar om gärningspersonens uppfattning om hur omgivningen kommer att tolka handlingen. Den tredje delen handlar om att gärningspersonen skall utmana moraliska känslor, exempelvis skam eller förödmjukelse (Katz, 2013).

Det finns två viktiga begrepp inom Katz teori om moraliska emotioner. Det första handlar om situationsdefinition som innebär att gärningspersonen måste uppfatta en situation som utmanande för det egna moraliska värdet för att ett brott skall begås eftersom syftet med den brottsliga handlingen är att försvara det egna moraliska värdet. Det andra begreppet handlar om emotionell transformation vilket syftar till övergången från känslan av förödmjukelse till känslan av raseri hos gärningspersonen. Sammanfattningsvis innebär detta att det inte är själva handlingen som står i centrum utan snarare gärningspersonens upplevda behov av att upprätta sin heder. Mot bakgrund av detta ses brottsliga handlingar inom teorin som resultatet av både fri vilja och av tvång att försvara det egna moraliska värdet (Katz, 2013).

4. Metod

4.1 Netnografi

Den metodologiska utgångspunkten för denna studie är en netnografi där det som har observerats har analyserats i form av en kvalitativ textanalys. Netnografi avser den undersökningsmetod vars syfte är att studera individers attityder och beteenden online genom att tolka deras digitala kommunikation och interaktion. Vidare är den data som har samlats in arkivdata. Arkivdata beskrivs som data som är insamlat från tidigare konversationer där forskaren själv inte har varit delaktig, till skillnad från framkallade data där forskaren själv är med i exempelvis diskussionsforumet och påverkar samtalet (Berg, 2015).

Thodelius (2017) lyfter användningen av netnografi som metod i förhållande till studerandet av skolattentat då internet och onlineforum är intressanta arenor. Användningen av internet kan ge inblick i förövarens liv och tankar före dådet. Vi håller med att det är intressant att studera den enskilda skolskytten i sig, men minst lika intressant är att studera ett åskådarperspektiv. Genom att studera Flashbackanvändares uttalanden och resonering kring skolattacker synliggörs därmed en annan intressant och högst relevant infallsvinkel samtidigt som tillvägagångssättet erbjuder ett nytt sätt att göra det på.

Valet av netnografi som metod grundades i att internet och specifikt onlineforum var nya studiearenor för oss, vilket väckte vårt intresse. Idén om att studera just Flashback fick vi på grund av vår föreställning om att Flashback står relativt långt ifrån det svenska rättsmedvetandet både när det kommer till rättssäkerhet och etik. Flashbacks slogan ("yttrandefrihet på riktigt") är särskilt intressant då den går att tolka som att den yttrandefriheten som finns i samhället inte anses som "tillräcklig". Indikationen blir här snarare att den frihet som kommer med ett anonymt internetforum är vad som egentligen avses med yttrandefrihet. Vår upplevelse är också att Flashback är ett relativt utforskat fält, vilket motiverar vårt val ytterligare.

4.1.1 Etiska överväganden vid en netnografi

Vid bedrivandet av humanistisk samhällsvetenskaplig forskning är det nödvändigt att se till balansen mellan det kunskapstillskott som forskningen bidrar med och vägandet av risker för individer som ingår i den (Vetenskapsrådet, 2017). Med andra ord måste en kontinuerlig avvägning göras mellan forskningskravet och individskyddskravet, där det senare utgörs av fyra principer att ta hänsyn till. Informationskravet och nyttjandekravet behandlar bland annat

villkor för frivilligt deltagande respektive att syftet med forskningen inte frångås (Eldén, 2020; Vetenskapsrådet, 2017). Samtyckeskravet och konfidentialitetskravet är viktiga att värna i denna studie, vilket redogörs för i följande stycken om forskningsetiska principer på internet samt principer gällande extra känsliga data.

Vad gäller internetforskning som metod finns det etiska riktlinjer att förhålla sig till som forskare. Av särskild relevans är att se till om arenan som avses beträdas är privat eller offentlig då detta har betydelse för samtycket i sammanhanget. Det kan vara en utmaning då gränsdragningen mellan de två kan anses ha förändrats i och med internets komplexa utveckling. En faktor att ta hänsyn till är huruvida det krävs registrering eller medlemskap av något slag för att kunna ta del av innehållet. Om så är fallet kategoriseras arenan som privat, vilket gör att forskaren måste inhämta ett informerat samtycke från personerna som studeras (Eldén, 2020; Scaramuzzino, 2017). Saknas registreringskravet för att kunna interagera eller observera arenan skall den istället betraktas som offentlig då det förutsätts att användaren givit sitt samtycke i samma stund som denne påbörjar interaktionen på arenan. En virtuell arena kan dessutom både vara offentlig och privat (Scaramuzzino, 2017). Detta går att applicera på plattformen Flashback i och med att plattformen i sig är öppen för allmän observation och därmed offentlig samtidigt som andra funktioner, så som avancerade sökningar och deltagandet i konversationer, är privata inslag.

När diskussionerna och interaktionerna som studeras berör illegitima handlingar uppstår behovet av att forskaren tar extra hänsyn till etiken i sammanhanget. Lagöverträdelse betraktas nämligen som en extra känslig uppgift och om dessa delas i den digitala världen måste det säkerställas att källan eller individen de härrör från förblir integritetsskyddad, det vill säga anonym (Scaramuzzino, 2017).

Etiska reflektioner omkring det valda ämnet – engagemanget för skolattacker – krävs likaså. Det är en typ av intresse och fascination som kan ses som avvikande och möjligtvis stigmatiserat. Att ingå i denna typ av gemenskap kan därför anses som kontroversiellt, vilket om möjligt motiverar ännu högre krav på anonymitet i datamaterialet. Trots att Flashback tillåter individen bakom användarnamnet att vara anonym, finns fortfarande risken att denne som medlem och användare kan identifieras av likasinnade online. De forum och ”communities” som dessa användare rör sig inom är relativt små (om än välutvecklade och intensiva), vilket kan öka risken för att bli igenkänd inom dem (Raitanen & Oksanen, 2019).

Efter noga behandling av forskningsetiska principer och de etiska resonemangen som ovan förts, kvarstår ännu vikten av att genomföra studien med tanke på den kunskapslucka

den ämnar fylla. Ytterligare motiveras genomförandet av studien med förhoppningen om vad resultatet eventuellt kan bidra till: det viktiga brottspreventiva arbetet.

4.2 Insamling av material

Med hänsyn tagen till definitionsproblematiken som nämns i bakgrunden gjordes flertalet sökningar på Flashback innehållandes begrepp som den tidigare forskningen presenterat som relevanta. Dessa var *skolskjutning*, *skolattentat*, *skolmassaker* samt *skoldåd*. Sökordet *skolskjutning* resulterade i 74 träffar på ämnestrådar, vilket var det största antalet. De andra tre sökorden resulterade i tre eller färre träffar. Som tidigare nämnt är det nödvändigt att ett konto skapas för att göra avancerade sökningar. Vi skapade ett konto för att öka våra sökmöjligheter, men i efterhand kan vi konstatera att vi inte hade behövt använda oss av funktionen för att finna tillräckligt med material. Vi testade också att söka på det sätt som redogörs för i Uhnö och Ekbrand (2017) där de skriver att man kan använda Google som sökmotor genom att exempelvis skriva (*skolskjutning OR skolattentat*) AND (*rättfärdiga*) site: *flashback.org*. Problem med det här tillvägagångssättet vid materialsök uppstår dock med tanke på studiens frågeställningar. Det vi ämnar undersöka i forumet är hur genomförande av skolattentat lärs ut och hur de rättfärdigas/fördöms. Personerna som har inslag av detta i sin interaktion använder sig nödvändigtvis inte av just de begreppen i sin diskussion. Inläggens innehåll och mening blir därmed en tolkningsfråga för oss som forskare.

I och med att hemsidan är öppen och tillträde ges till samtliga trådar och forum, har datainhämtningen till detta arbete ägt rum genom en dold observation. Ekbrand & Uhnö (2017) poängterar att forskaren därigenom varken stör eller påverkar personerna eller de samspel som observeras. Scaramuzzino (2017) redogör för att det samtidigt är nödvändigt att reflektera över hur forskaren kan komma att färga processen och sedermera materialet, trots att inhämtningen av det skett ”naturligt” i och med att det redan fanns där att tillgå. Materialet i sig förblir oförändrat – passivt – men hanteringen av det bör tas i beaktning. Inhämtningen och därmed urvalsprocessen av vilket material som inkluderas respektive exkluderas beror trots allt på den enskilda forskaren (Scaramuzzino, 2017).

För att gå tillbaka till det centrala begreppet *skolskjutning* som sökterm resulterade detta i 74 trådar innehållande ett begränsat antal inlägg främst om pågående skjutningar, framförallt i USA. Valet gjordes att undersöka forumtrådar skapade om större, mer uppmärksammade attentat i hopp om ett större engagemang som kunde generera mer material samt en möjlig större geografisk spridning på attentaten. Som framkommit i tidigare forskning anses skolskjutningen i Columbine, USA 1999 som den första av sitt slag, vilket motiverade dess

inkludering. De tre resterande attentaten vi har valt att titta på har skett i Norden under de senaste 15 åren.

Parallellt med genomgång av trådarna om respektive skolattentat klipptes relevanta inlägg ut och sparades ner i ett enskilt dokument. Relevansen avgjordes mot bakgrund av frågeställningarna, vilket innebär att urvalet gjordes löpande. Därefter skrevs allt material ut, något som resulterade i 30 A4-sidor. Den sammanlagda mängden sidor som har gåtts igenom är 504 Flashbacksidor, vilket blir cirka 1512 A4-sidor, då vi räknat att en sida på Flashback motsvarar cirka tre A4. Vidare gjordes en reflektion i efterhand gällande just insamling, material, mängd och begränsningar. Om vi på förhand hade begränsat insamlingen till ett specifikt antal sidor hade vi med största sannolikhet inte nått en mättnad i materialet (Eldén, 2020). Denna studies fokus var skolattentat som fenomen och således ville vi ogärna begränsa insamlingen till enbart en forumtråd. Relativt snabbt kom vi till insikten att det vi letade efter, det vill säga underlag att besvara våra frågeställningar utifrån, inte diskuterades i forumtrådarna förrän efter ett större antal sidor. Uppskattningsvis behandlade de första 100 inläggen (motsvarande cirka 24 A4-sidor) i respektive diskussionstråd enbart efterfrågningar av information och nyhetsuppdateringar kring händelsen då forumtrådarna hade skapats väldigt nära i tid till händelsen. Dessa sidor kunde således översiktligt skummas igenom och exkluderas i det material som sedan sparades ner.

Under insamlingens gång förhöll vi oss inte till någon mängdbegränsning av material utan lät den istället fortgå utifrån ett antal avsatta timmar, vilket var 40 timmar vardera. Det som emellertid slutligen gjorde att vi avslutade insamlingen var en uppnådd mättnad i materialet, vilket skedde efter en total observationstid på cirka 32 timmar vardera.

4.2.1 Etiska överväganden vid insamling

Som tidigare redogjorts för är Flashback en öppen plattform med privata inslag, såsom privatmeddelanden och konversationsdeltagande. Vid insamling av data till denna studie användes emellertid ingen av dessa funktioner. Materialet erhöles enbart genom observation av den öppet publicerade, skriftliga interaktionen användarna emellan. Då samtycke för inhämtning och användning av denna interaktion kan anses vara given i och med dess publicering behövdes särskild etisk hänsyn inte tas i denna fas (Scaramuzzino, 2017). Under rubriken *4.1.1 Etiska överväganden vid en netnografi* behandlas vikten av att genomföra studien i förhållande till de etiska principerna.

4.3 Genomförande och bearbetning av material

Under materialinsamlingen sparades intressanta inlägg i ett eget dokument. I dokumentet sparades inläggen under specifika rubriker, vilka var sammankopplade med frågeställningarna. Inläggen kategoriserades dels efter vilken diskussionstråd de tillhörde, dels efter huruvida de vid första anblick tycktes tillhöra någon av kategorierna fördömande, rättfärdigande, tillvägagångssätt/genomförande eller övrigt. Anledningen till att en grupp med neutrala uttalanden inte finns med i empirin är på grund av att denna grupp ej var relevant för forskningsfrågan och därmed uteslöts ur resultat och analys. Detta kan ses som en första råkodning (Dalen, 2015). Anledningen till att vi valde att kategorisera materialet i ett så tidigt stadie var för att fånga det material som var relevant för studien. De forumtrådar vi gick igenom var omfattande och innehöll därmed mycket irrelevant material, något som den inledande råkodningen hjälpte oss att sälla bort.

När mättnad uppnåddes valde vi att skriva ut allt material för att få en bättre överblick. Vi arbetade sedan med varsin kopia av det utskrivna materialet och gjorde en öppen kodning. Varje inlägg kodades utan hänsyn till den tidigare uppdelningen vid råkodningen. Skälet till att hänsyn till tidigare kategorier inte togs här var för att vi ville ha ett öppet förhållningssätt och tillåta att kodningen innefattade vinklar och förhållningssätt som möjligen på förhand var oväntade (Eldén, 2020). Strävan här var alltså att arbeta utan att låta oss färgas av de tidigare kategorierna. Därefter skapade vi övergripande teman och valde ut nyckelord i materialet. De teman som skapades efterliknade den inledande uppdelningen: rättfärdigande, fördömande, tillvägagångssätt/genomförande och övrigt.

När de olika temana var utformade påbörjades arbetet med att skapa kluster. Alla teman skrevs upp och mot bakgrund av våra frågeställningar konstruerades kluster som både svarar på frågeställningen och som inbegriper alla teman. Följande kluster skapades: samstämmighet med tidigare forskning, användarnas resonering/spekulation, rättfärdigande, fördömande, tillvägagångssätt/genomförande samt nya upptäckter. Därefter började arbetet med att sammanställa resultat och analys.

4.3.1 Etiska överväganden vid materialbearbetning och presentation

Valet att anonymisera materialet gjordes mot bakgrund av dels det forskningsetiska konfidentialitetskravet, dels av avsaknaden av relevans för studien. Att värna om de observerades integritet är centralt och således anonymiserades både de enskilda användarna samt de fyra studerade ämnestrådarna vid presentation av resultat. Då arbetet ämnar skapa

kunskap om och belysa Flashbacksanvändares inställningar och attityder till skolattentat som fenomen fanns heller inte behovet att rikta fokus på enskilda händelser. Även om materialinhämtningen gjordes utifrån sökningar på specifika skolattentat har utgångspunkten varit att ha blicken på den stora diskussionen snarare än på detaljer kring gärningspersoner, offer eller platser. Det undantag som gjorts är redogörelsen för att en forumtråd om Columbineskjutningen studerats, emellertid inte vilken specifik tråd. Att just dådet i Columbine var det som namngavs gjordes på grund av den betoning det fått i den tidigare forskningen samt den stora mängd diskussionstrådar som behandlar det. Risken att den studerade tråden skulle kunna pekats ut enbart efter att staden det inträffade i namngetts är därmed minimal. Utmärkande för de övriga tre attacker som studerats är däremot det begränsade utbud av trådar, vilket går stick i stäv med konfidentialitetskravet då total anonymitet inte längre hade kunnat garanterats.

Vidare har hänsyn tagits vid användning och presentation av citat hämtade från materialet. Att citera har varit ett av de språkliga verktyg som frekvent använts för att exemplifiera och illustrera diverse aspekter och förhållningssätt, men detta har gjorts med viss försiktighet. När studien väl publicerats offentligt är mottagandet av densamma bortom vår kontroll. Av anledningen att vi inte vill väcka anstöt hos en läsare med potentiell koppling till eller egna erfarenheter av liknande händelser har yttrandena med råast karaktär antingen sällats bort eller skrivits om innan de återgivits i uppsatsen.

Vad gäller citeringar och källor som använts är vi medvetna om att dessa går att spåra via öppna sökmotorer, vilket ofta poängteras vara en svaghet med just internetstudier (Ivert m.fl., 2017). Risken med studiens användning av citat är således förenad med uppsökningsmöjligheter av källor. Beslutet att inkludera citat har trots detta tagits baserat på dess bidrag till att stärka analysen och tydligt illustrera det sammanhang och de interaktioner som observerats. Vi anser att citaten bidrar till att ge studien mer tyngd. Trots allt är källorna som citaten återfinns i, det vill säga användarnas inlägg i ämnestrådarna, publicerade på en redan anonymiserad plattform, vilket i sig fungerar som en skyddsmekanism för den enskilda individen som är citerad. Anonymiseringen i studien omöjliggör inte spårningen av källor, däremot försvåras den.

4.4 Validitet och reliabilitet

Hög validitet innebär att studien mäter det den är tänkt att mäta. Tankarna om validitet grundar sig egentligen i kvantitativ forskning och när en överföring till kvalitativ metod sker innebär det att begreppen behöver tolkas på ett annat sätt. Det kvalitativa synsättet på validitet

kan därför sägas vara att forskarna skall ha samlat in och tolkat data på ett tillbörligt sätt. Slutsatserna kan därmed dras på korrekta grunder och på så sätt återspegla studiens verklighet (Yin, 2019). Det går att argumentera för att denna studie har en hög validitet. Studien undersöker det som är tänkt att undersökas och resultatet återspeglar det som framkommer i empirin. Resultatet speglar även studiens observerade verklighet, det vill säga Flashback.

Ytterligare en faktor som stärker validiteten är att vi har ett rikt datamaterial som har kodats upprepade gånger genom en kritisk granskning av det insamlade materialet. Studien vilar därför på noggrant utvalda koder som speglar det som framkommit i insamlingen. Mängden material vi har samlat in bidrar till att vi inte behövt använda oss av allt för att uppnå empirisk mättnad (Yin, 2019).

Det är värt att poängtera att användarna på Flashback inte har kontaktats (Yin, 2019). Om denna kontakt hade tagits skulle eventuella feltolkningar kunnat ha retts ut. Vi lämnas följaktligen med ansvaret att göra egna tolkningar som möjligtvis i vissa fall inte representerats som det var tänkt av avsändaren, något som kan anses försämra validiteten.

Reliabilitet anger tillförlitligheten och användbarheten av ett mätinstrument samt måttenhet (Alvehus, 2013). När tanken om reliabilitet, som alltså ursprungligen hör hemma i kvantitativ forskning, överförs till kvalitativ metod innebär det möjlighet för replikering. Utifrån möjligheten för replikering går det att argumentera för att vår uppsats har inslag av både hög och låg reliabilitet. Att den är låg kan sägas bero på studiens svårighet att replikeras då urvalet av material på Flashback är anonymiserat. Namnen på de fyra trådarna vi har tittat på är inte heller presenterade vid namn, vilket gör en exakt replikering närmast omöjlig. Valet av detta tillvägagångssätt har vi argumenterat för i *4.4.1 Etiska övervägande vid materialbearbetning och presentation*.

Det som gör att reliabiliteten kan anses vara hög är den transparenta skildringen av metoden där varje steg förklaras ingående. Vi har också gått igenom en stor mängd material, vilket gör studien generaliserbar i en större utsträckning. En annan forskare skulle alltså med samma frågeställning och Flashback som arena kunna få fram liknande svar, trots att de exakta forumtrådarna inte är angivna.

5. Resultat och analys

Resultat och analys kommer nedan att presenteras tillsammans utifrån uppsatsens frågeställningar: *Vilka rättfärdiganden kommer till uttryck i diskussionstrådarna på Flashback? Vilka fördömanden kommer till uttryck i diskussionstrådarna på Flashback? Samt Hur uttrycks "utlärandet" av tillvägagångssätt, strategier och metoder för ett genomförande av skolattentat på Flashback?* Slutligen kommer nyfunna upptäckter, som vi valt att kalla egna rön, att redogöras för.

5.1 Rättfärdigande

Likt Raitanen och Oksanens (2019) tredelade pyramid återfinns även i denna studie en viss typ av rättfärdigande bland intressenterna på Flashback. Detta rättfärdigande innehåller till exempel neutraliseringstekniker (förnekelse av det egna ansvaret), förklaringsmodeller till eventuella motiv och uttryck av upplevd sympati med gärningspersonen. Rättfärdigandet kan beskrivas existera på en typ av skala där det kan vara mer eller mindre extremt. För att tydliggöra skalan kan den tänkas kunna delas in i tre nivåer: sympatier, stöttning och hejarop. En del användare uttrycker sina sympatier för förövaren som person och använder sig av sådan retorik för att till viss del försöka förstå handlingen, till viss del försöka rättfärdiga den:

Mina sympatier är med [gärningspersonen]. Stackars pojk... Med varenda funktionsstörning som finns namn på. Från Schizofreni till Asperger, otiotal däremellan. Inte pojken fel att han blivit född in i en sån familj...

Andra användare kan beskrivas befinna sig högre upp på skalan genom att till exempel betona sin djupa förståelse för gärningspersonen eller att detaljerat beskriva hur de själva känner igen sig i individen i fråga och sluter upp bakom motiven som ligger bakom attentatet. I denna mitt på skalan återfinns ett stöd för gärningspersonen och en benägenhet att legitimera dåden:

Jag vet exakt hur det kändes för dem, och det är ett rent helvete kan jag säga, man sitter fast i ett stort mörkt hål.

Jag måste säga att jag stödjer hans tankar och teorier om mänskligheten. Vi lider kanske av samma störning? Jag ser på [gärningspersonen] och tänker bara "Self-Awareness". Snacka om att inte vara en kugge i hjulet. Han såg verkligen mänskligheten och hela skiten för vad det verkligen var.

Den mest extrema typen av rättfärdigande återspeglas i påtryckningar, hejarop och delade tankar eller önskningsar om att utföra ett liknande attentat själv:

Det är bara att gratulera denne unge man för att han uppfyllt sina drömmars mål, med ganska acceptabelt resultat (det vore önskvärt att han haft tyngre beväpning). Tack för att du vågade göra det många av oss har fantiserat av, men aldrig haft tillfälle och mod till.

De olika typer av rättfärdigande som identifierats är möjliga att koppla samman med olika grader av radikaliserings. Hypotesen här är att de som med kraft rättfärdigar med stor sannolikhet även kan bedömas vara radikaliserade i en högre utsträckning och en korrelation mellan de två kan förmodligen antas existera. Denna typ av starkt rättfärdigande finns med stor sannolikhet hos en potentiell gärningsperson.

Delarna i empirin om rättfärdigande kan kopplas till Agnews generella strainteorin (1992), vilken hävdar att människor som upplever någon form av påfrestning är mer brottsbenägna än andra. Utöver att teorin är applicerbar på gärningspersoner kan det dock argumenteras för att den är lämplig även som analysverktyg för användares diskuterande och resonering om skolattentat. De som rättfärdigar denna typ av handling har troligen upplevt strains och kan därför i högre grad förstå och sympatisera med en person som utför ett skolattentat. I och med att upplevelsen av strains är subjektiv behöver en sådan påfrestning dock inte innebära att alla människor som upplever dem rättfärdigar brottsliga handlingar.

Fler subjektivt påfrestande strains kan alltså korrelera med den högre nivån av rättfärdigande, medan färre subjektivt påfrestande strains kan korrelera med en lägre rättfärdigandenivå. Agnews strainteorin kan därmed inte stå som ensam förklaring till ett eventuellt rättfärdigande av skolattentat.

En annan teori som skulle kunna appliceras är Katz teori om moraliska emotioner (Katz, 2013). Det som skulle kunna kopplas till teorin är att personer som rättfärdigar skolattacker kan tänkas uppleva liknande emotioner som gärningspersonerna. Teorin handlar om att det är emotionella processer som är förgrunden till brottet. Det går därför att tänka att om en person har liknande emotionella processer som gärningspersonen ökar förståelsen för handlingen och även sannolikheten för ett rättfärdigande av den. Upplevelsen av liknade emotioner skulle därför kunna vara en förklaring till varför vissa personer rättfärdigar dåden medan andra inte gör det.

5.1.1 Potentiella gärningspersoner

Vad som framkommit som resultat i denna studie är att rättfärdigande återfinns i olika stor utsträckning och intensitet hos Flashbackanvändarna. Den mest extrema typen kan man tänka sig även återspeglar attityder och inställningar gällande skolattentat hos potentiella gärningspersoner. Följande citat visar på hur en användare beskriver en tidigare önskan om att ta livet av andra, om än inte uttalat i en skolattack, så sker det här resoneraandet i en forumtråd på ämnet:

Handlar kanske om någon slags heder, att man vill ta med sig andra in i döden. Jag hade ofta tankar om att döda andra och ta mitt liv för att slippa fängelset, men aldrig att endast ta mitt liv, då skulle man ha förlorat och låtit kollektivet fortsätta vidare som om ingenting hänt. Jag tänkte att om jag dog så skulle det vara med ett fyrverkeri och inte en suck.

Ytterligare påvisar ovan citat hur vederbörande uttrycker en vilja för att dö med ”ett fyrverkeri”. Slemaker (2023) och Karpova m.fl. (2021) belyser hur en gärningsperson kan drivas till handling genom viljan att skapa ett namn för sig själv och postumt bli hyllad och ihågkommen i sammanhang som dessa: ”Going out with a bang” (Slemaker, 2023; Karpova m.fl., 2023). Ett genomfört attentat följs därför ofta av antingen ett suicid eller ett planerat ”suicide by cop”, det vill säga att medvetet agera mot polis på sådant sätt att de tvingas skjuta i självförsvar.

Individer som starkt rättfärdigar skolattentat på Flashback, vilka således kan antas vara potentiella gärningspersoner, resonerar och diskuterar sinsemellan i forumtrådarna. I denna kommunikation framträder uttryck för sådant som därmed kan tolkas vara potentiellt läckage: antingen grafisk, verbal eller skriven information som gärningspersonen delar med sig av eller ”läcker” om vad den tänker utföra innan det sker (Gerard m.fl., 2016):

Han har samma åsikter som mig. Inte identiska, men mycket han säger stämmer överens med min syn på världen och mänskligheten...den värld vi lever i är onaturlig. Naturens lagar gäller inte längre eftersom mänskligheten har börjar bete sig likt ett virus. Det ÄR sanning och ni som inte inser detta måste jag kalla blinda...hade jag däremot haft chansen att utrota mänskligheten i ett drag skulle jag utan tvekan göra det. Vi är en sjukdom som måste stoppas.

5.2 Fördömande

En av frågeställningarna gjorde gällande hur fördömandet av skolattacker ser ut hos användare på Flashback. Det finns en bredd i hur stort en persons fördömande är och därför har det fallit sig naturligt, som redan gjorts ovan, att dela upp fördömandet i en tregradig skala. Den första nivån på den tregradiga skalan är avståndstagarna. Den andra nivån är de som starkt ogillar handlingen och den tredje nivån på skalan är de som känner en avsky eller till och med hat inför gärningspersonen och handlingen.

Den första kategorin, de som tar avstånd, exemplifieras genom inlägg som belyser att händelsen är tragisk, men inte nödvändigtvis mer än så. Personerna tar avstånd från dådet men är noga med att poängtera var de står i frågan. Inga ytterligare känslor än just tragedin går att utläsa från inläggen, vilket gör att de hamnar på den första nivån på skalan.

Nivå två på skalan, de som skarpt ogillar, uttrycker att denna typ av attentat är motbjudande. Skillnaden mellan den första och andra nivån på skalan är att nivån av fördömande höjs och det riktas skarp kritik mot gärningspersonen. I mitten på skalan läggs även skuld på gärningspersonen. Ett citat som skulle kunna illustrera den här motbjudande känslan hos användarna är följande:

0 sympati för svinet som gjorde detta. Folk överallt i världen mår skit, man ska inte gå runt och skjuta folk för det.

Den högsta nivån av fördömande inkluderar ett starkt hat riktat mot gärningspersonen och dennes handling. Vissa användare framhäver tydligt att de anser att gärningspersonen inte längre förtjänar att leva. Exempel på inlägg likt dessa är:

Hoppas hoppas hoppas han brinner i helvetet om det finns något.

I det här fallet önskar man att Sverige hade dödstraff. Vill aldrig mer se honom fri på gatan igen.

På samma sätt som Agnews generella strainteorin (1992) går att koppla till rättfärdigandet, går den även att se i fördömandet av skolattacker. I detta fall blir teorin omvänd. Det går att tolka som att personer som aldrig upplevt stora subjektiva påfrestningar troligen inte heller ser positivt på skolattentat utan lär istället fördöma dem. Då bekräftande och goda tankar om

skolattentat här är såpass avlägsna, står fördomandet av desamma mer i enighet med den egna personens moral.

5.3 Utlärning av tillvägagångssätt, strategier och metoder för utförande av skolattacker

Vad gäller tillvägagångssätt, strategier och metoder går det att se hur användarna i de olika forumtrådarna vid upprepade tillfällen delar med sig av tips och checklistor för hur ett attentat ska bli så ”lyckat” som möjligt. Lyckat innebär i detta sammanhang att göra så stor skada som möjligt genom att maximera dödsantalet. Denna del i empirin går att se som en påbyggnad till avsnittet om rättfärdigandet, eftersom de användare som tipsar även rättfärdigar handlingen. Vissa användare analyserar och förklarar vad förövarna kunde ha gjort för nå större framgång i sammanhanget, exempelvis att använda en annan typ av vapen eller att utveckla vapnet för effektivisering. En användare skriver på ett sätt som om denne riktar sig specifikt till gärningspersonen i fråga:

[förövare] med lite mer förberedelser, en kalashnikov och 5mg. 4-5 handgranater, skulle jag vilja sett...ökad dödssiffra med 200%.

I en av diskussionstrådarna framkommer hur en användare uttryckligen är besviken på resultatet och anser att det var bristerna i gärningspersonens egentillverkade vapen som avgjorde resultatet. I en vidare utläggning om hur vapnen istället skulle ha konstruerats motiveras detta med önskan om en bättre verkningsgrad. Ytterligare en användare skriver att gärningspersonen gjorde en missbedömning vid val av vapen och ger tips på ett annat. Det framkommer att de användare som ger råd till andra tycks ofta vara just besvikna, men även ibland frustrerade:

Precis, när man planerat dådet osv borde det fan inte vara så svårt.
Klantigt av honom, eller så fegade han ur..

stog i nån artikel att polisen hittade 300 kulor så särskilt effektiv var han nog inte.

Det finns även en användare som redogör för checklistor inför ett skolattentat. Till checklistan hör tips om att skriva manifestet på engelska för att inte riskera att budskapet går förlorat eller missuppfattas vid eventuell översättning. Ett annat innefattar att välja en annan plats än en skola för att få ett så stort dödsantal som möjligt. Användaren skriver att det är bättre att välja en offentlig plats där det finns en större folkmassa. Om personen önskar utföra något stort där antalet offer är viktigt är rådet att konstruera en bomb. Det sista tipset som användaren tar upp gäller spridningen av information innan dådet – det vill säga läckaget. Rådet gör gällande materialet ska spridas så mycket som möjligt då olika digitala plattformar tenderar att radera material som är av grov eller triggnande/uppseendeväckande karaktär. Genom en gedigen utspridning minimeras risken för detta.

Teorin om social inlärning (Engdahl & Lindgren, 2017; Sykes & Matza, 2013) beskriver hur ett kriminellt beteende lärs ut i vissa sammanhang och hur inlärningen av detsamma sker i en persons primärgrupp. Sett till empirin om utlärning av genomförande och tillvägagångssätt kan teorin anses vara applicerbar på detta fall. Det som har framkommit i datainsamlingen är att tips och checklistor för genomförande och tillvägagångssätt inför skolattentat lärs ut och redogörs för på Flashback. En möjlig hypotes mot bakgrund av detta är att om tips och checklistor finns att hitta på en såpass öppen plattform som Flashback, finns de med största sannolikhet även att finna på stängda, mer radikala forum. Under datainsamlingen observerades många inlägg om mer radikala forum där gärningspersoner sägs ha tillbringat mycket tid. Dessa forum är inga som i det i denna studie har lagts fokus på, men vid en analys av utlärning av tillvägagångssätt är deras existens likafullt värd att beakta.

Forum av dessa slag, Flashback inräknat, kan för vissa människor utgöra en primärgrupp. Publiceringen av tips på plattformen skulle kunna fungera både som en inspirerande och informativ källa för framtida förövare. Det har noterats att det är ett antal återkommande användare som skriver i flera forumtrådar om olika skolattentat. Detta kan tolkas som att personer med ett intresse eller fascination för denna typ av dåd regelbundet besöker trådar som innefattar diskussioner eller information om dem. När tips och checklistor för hur en person på bästa sätt skall göra för att lyckas med ett attentat delas riskerar det att sporra en potentiell gärningsperson: nu vet hen även exakt hur hen ska gå tillväga.

”Flashback-communityt” som primärgrupp kan även sägas utgöra en förutsättning för radikaliserings och går att koppla samman med Sumiala och Tikkas (2011) begrepp om stranger sociability. Att online uppleva det man saknar i det verkliga livet – gemenskap och tillhörighet – fyller en viktig funktion för en sådan individ och kan bidra till skapandet av identitet. Vidare kan Flashbackanvändarna och deras gemenskap kan med fördel även förstås

utifrån vad Jenkins (2008) skriver om social identitetsteori. Det är möjligt att göra en extern kategorisering av användarna baserat på deras ömsesidiga interaktion på plattformen samtidigt som det faktum att den görs är okänt för individerna i fråga. Hur användarna förhåller sig till detta och därigenom den tillskrivna kollektiva identiteten samt varandra är därmed okänt.

Inom den övergripande kategorin Flashbackanvändare kan här även inslag av gruppskapande urskiljas: intressenterna. De är en del av dem som utgör den stora kategorin Flashbackanvändare i och med deras aktivitet i trådarna samtidigt som de kan sägas utgöra en mindre grupp inom den då de särskiljer sig genom typen av aktivitet. Intressenter som frekvent interagerar på sådant sätt i en forumtråd om skolattentat deltar i ett kommunikationsutbyte som ligger till grund för en gemenskap. Genom denna kommunikation erhåller intressenterna en kollektiv identitet då medlemserkännandet görs sinsemellan samtidigt som det exkluderar övriga. Det är i den sociala process där meningsutbytet sker som den kollektiva identiteten skapas – vilken i sig är en premiss för medlemskapet.

5.4 Egna rön

I empirin framkommer en del nya upptäckter som i förarbetet till denna studie inte identifierats i den tidigare forskningen. Det handlar om hur omgivningen tillskrivs någon typ av ansvar, vilket återspeglar ett sätt att applicera teorin om neutraliseringstekniker där kriteriet om förnekelse av det egna ansvaret är relevant. I empirin framkommer även upptäckten av en ny Flashbackaktör: våldsnjutaren. Våldsnjutarna kan ses som en grupp som kan komplettera Raitanen (2018) och Raitanen m.fl. (2019) indelningar utifrån graden av intresse för skolattacker som återfinns i den tidigare forskningen.

5.4.1 Omgivningens tillskrivna ansvar

Genomgående i vårt material finns uttalandanden som kan tolkas som ”om bara...”, det vill säga faktorer som användare menar med största sannolikhet – ibland även garanterat – hade kunnat förhindra attentatet. Ofta anses personer som befinner sig i gärningspersonens direkta närhet eller på annat sätt finns i dennes omgivning vara en sådan faktor:

Jag läser i tidningarna att många på orten kände till han och att han var en ”udda” typ och var utstött. Då är min fråga vad omgivningen har för ansvar om de kanske/säkert mobbade honom? Skakar man en colaburk tillräckligt länge så kanske den öppnar sig själv till slut... 😞

I hans noteringsböcker var det mängder av olyckligt kär, så han kanske ändå enbart var sorgen av sig som allt bara hade kunnat hjälpt om han fick stöd, någon att samtala med och kanske det bästa av allt bekräftelsen ifrån sin förälskelse?

Som visas i citatet ovan läggs vikt vid att gärningspersonens obesvarade kärlek och indirekt hur en istället besvarad sådan verkar vara en ”om bara...”-anledning. Att fokus och ansvar läggs på individer i personens direkta närhet är ett återkommande tema i datamaterialet. Det hänvisas till lärare, familjekonstellationer och medstudenter. I inläggen syns även skuldbeläggning av myndigheter och det större sociala nätverket runt en individ som ”borde” ha noterat ett förändrat beteende hos gärningspersonen samt deras misslyckande med att sätta in hjälpinsatser i tid. Här inräknas bland annat ”kollapsen av systemet”, psykvården samt politiska och mediala förhållanden:

Ska någon utöver GM anklagas för det som hände idag är det ansvariga utgivare på svenska tidningar samt styrande politiker.

Nedlagda behandlingshem för psykiskt sjuka och minskade anslag till psykvården för pengarna ska gå till mottagandet av flyktingar är ännu en direkt anledning.

Som ovan nämnts kan det ansvar som tillskrivs omgivningen förstås i förhållande till Sykes och Matzas (2013) neutraliseringstekniker. Det första kriteriet som redogörs för i teorin är personer som förnekar sitt ansvar genom att skylla på andra eller på omständigheter bortom den egna kontrollen. I detta fall appliceras teorin istället för att förklara det ansvar som Flashbackanvändare tillskriver omgivningen och att gärningspersonen därmed inte kan stå som ensam ansvarig för handlingen.

5.4.2 Våldsnjutaren

En ny typ av intressent som framkom är någon vi har valt att kalla våldsnjutaren. Det är en individ som gör inlägg i forumtrådarna enkom i syfte att dela eller själv efterfråga grafiskt material från attentaten. Våldsnjutaren är nödvändigtvis inte enbart intresserad av skolattentat utan befinner sig i dessa forumtrådar primärt för att ta del av eventuella bilder som publiceras

på brottsoffer, gärningsperson eller brottsplats. Döden, blodet och våldet är här av yttersta intresse och specifikt efterfrågas bilder på dödade eller skadade ungdomar. Nedan följer ett citat från en intressent tillhörande de som njuter av våldet. Resterande fynd från denna kategori kommer inte återges i direkta citat då de kan uppfattas vara av stötande karaktär.

Jag älskar att se människor lida. Ju fler dödsoffer desto bättre...ladda kameran och fotografera tills fingrarna blöder.

Denna nya intressent går att härleda till studierna av Raitanen m.fl. (2019) samt Raitanen och Oksanen (2018) och kan därmed ses som en påbyggnad och utveckling av desamma. Det finns olika grader av intresse och fascination bland Flashbackanvändarna och utifrån detta kan olika kategorier skapas. Raitanen m.fl. (2019) pratar om den neutrala intressenten som varken rättfärdigar eller fördömer, sympatisören som säger sig förstå gärningspersonen utan att nödvändigtvis rättfärdiga handlingen, samt utföraren – en potentiell gärningsperson. Raitanen och Oksanen (2018) lyfter även researchern som i stor utsträckning kan likställas med den neutrala intressenten och copycats som i stor utsträckning kan likställas med utföraren. De andra två kategorierna i Raitanen och Oksanen (2018) är fan girls och Columbiners. Den förra gruppen refererar till kvinnor som känner sexuell attraktion till en gärningsperson och den senare till personer som känner djup fascination för just Columbineskjutningen.

I och med våldsnjutarens fascination för våldet i sig och det dödliga resultat som skolattentat ofta medför kan personen även ses som starkt rättfärdigande och därmed som en potentiell gärningsperson.

6. Slutsatser

Syftet med studien var att undersöka hur Flashbackanvändare resonerar och diskuterar om skolattentat i förhållande till utlärningsprocesser, genomförande, rättfärdigande och fördömande. Arbetet har genomförts och analyserats utifrån följande frågeställningar: *Vilka rättfärdiganden kommer till uttryck i diskussionstrådarna på Flashback? Vilka fördömanden kommer till uttryck i diskussionstrådarna på Flashback? Samt Hur uttrycks "utlärandet" av tillvägagångssätt, strategier och metoder för ett genomförande av skolattacker på Flashback?*

Kunskapen detta arbete därmed ämnade bidra med var den filterlösa infallsvinkeln som observationen av Flashbackanvändares resonering och diskuterande kring skolattentat erbjuder. Kunskapsbidraget kan ses som en delvis utfyllnad av den lucka som finns gällande detsamma i den tidigare forskningen. Vidare ville vi studera hur resonemang av starkt rättfärdigande karaktär skulle kunna leda till en identifiering av potentiella gärningspersoner.

I vårt resultat har framkommit att skolattacker både rättfärdigas och fördöms på Flashback i olika grad och utsträckning. Resonemangen går att dela upp på en tregradig skala inom både rättfärdigande och fördömande där den högsta graden av de båda kategorierna är av extrem karaktär. Å ena sidan finns de som hejar på en gärningsperson, å andra sidan finns de som uttrycker hat mot en gärningsperson. En person som starkt rättfärdigar ett attentat kan tänkas uppleva liknande känslor som en gärningsperson och därmed dela det känslostyrda resonemanget som ligger till grund för brottet (jämför med Katz *emotionella processer*). Flashbackanvändare som rättfärdigar skolattentat gör detta då de troligen själva upplever liknande påfrestningar som gärningspersonerna (jämför med Agnews *strains*) och därmed anser sig förstå motivet till dåden. Det är således i denna grupp som potentiella gärningspersoner kan tänkas urskiljas och identifieras. Resultaten indikerar emellertid att dessa inte självständigt kan förklara rättfärdigandet då upplevelsen av olika belastningar är subjektiv. Det råder således inget kausalt samband mellan påfrestningar och en Flashbackanvändares rättfärdigande av skolattentat.

Resultatet visar på att tillvägagångssätt, strategier och metoder lärs ut bland användarna på forumet, exempelvis genom spridning av checklistor, förslag på förbättringar och generella tips (jämför med Sutherlands *primärgrupp*). Tydligt är att vissa intressenter, de som själva kan tänka sig att utföra ett attentat, interagerar på sådant sätt i Flashbacktrådarna (jämför med begreppet *läckage*) för att motiveras och inspireras av både föregångare och likasinnade. Vidare kan interaktionen och kommunikationsutbytet som äger rum på plattformen ge upphov

till en gemenskap bland intressenterna samt bidra till ett identitetsskapande (jämför med Jenkins *kollektiv identitet*).

De egna rönen som kommit ur arbetet är upptäckten av en ny grupp intressenter – våldsnjutarna – samt hur Flashbackanvändare tycks lägga ansvar på, och skuldbelägga, omgivningen för att en gärningsperson utför en skolattack. Våldsnjutaren kan ses tillhöra den grupp som starkt rättfärdigar våld och därmed i förlängningen även skolattentat. Denna typ av intressent blir på så sätt en potentiell gärningsperson. Vidare tillskrivs gärningspersonens omgivning ansvar av Flashbackanvändare och skuldbeläggs för att inte ha gjort tillräckligt för att förhindra att en skolattack skulle ske (jämför med Sykes & Matzas *neutraliseringstekniker*).

7. Avslutande diskussion

Mot bakgrund av studiens resultat, indikationen på att Flashback möjliggör för gemenskap av likasinnade online där potentiella gärningspersoner möts, kan resultatet också bidra till det preventiva arbetet mot skolattacker. Trots de senaste årens utvecklingen av myndigheters preventiva arbete, kan det antas finnas utmaningar i att möta digitaliseringen. Vår förmodan att det preventiva arbetet är i behov av vidare utveckling är därmed rimlig, vilket gör denna studie viktig. Genom att identifiera personer som starkt rättfärdigar kan en vidareutveckling av det preventiva arbetet vara att studera dessa personers eventuella läckage för att på så sätt kunna förhindra ett möjligt attentat. Vi är väl införstådda med att exempelvis polisens resurser är begränsade och därmed inte kan innefatta en aktiv och konstant närvaro i den digitala världen. Kunskapen om dessa individers internetanvändning är dock angelägen och att det bland annat är i forum på plattformar likt Flashback som potentiella gärningspersoner återfinns. MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap), CVE (Center mot våldsbejakande extremism) SÄPO (Säkerhetspolisen), hade, utöver polisen, också gynnats av denna typ av information som ett komplement till deras brottspreventiva arbete.

De applicerade teorierna, strainteorin, social inlärnings teorin, social identitetsteorin och teorin om moraliska emotioner, anser vi, kan var och en förklara och öka förståelsen för vissa delar av fenomenet skolattentat, dess faktorer och diverse aspekter av dem. Samtidigt ser vi de som ofullständiga att på egen hand kunna tydliggöra helheten. Anledningen till att teorierna kan anses vara ofullständiga för att förklara fenomenet skolattentat kan bero på att tre av dem, strainteorin, social inlärnings teori och teorin om moraliska emotioner, är kriminologiska teorier som har sin utgångspunkt i att förklara varför människor begår brott, ett fokus vår studie inte har haft.

De nya fynd som gjorts, upptäckten av våldsnjutare, skulle kunna visa på ett den tidigare forskningen inte är helt solid. Istället befinner den sig i konstant rörelse – något som motiverar det fortsatta vetenskapliga arbetet med ämnet. Relevant för framtida forskning hade därmed varit en vidare undersökning specifikt av den nyupptäckta gruppen. Då våldsnjutarens primära anledning till att interagera i forumstrådar om skolattacker är förhoppningen om grafiskt material från detsamma är en möjlig teori att dessa individer engagerar sig i andra trådar med potentiella våldsinslag. En sådan studie hade kunnat genomföras som en netnografi genom att titta på flertal olika trådar, alla med våldsinslag, i syfte att återfinna våldsnjutaren. Fokus för studien skulle vara att studera specifika användare tillhörande denna grupp för att synliggöra och följa en eventuell radikaliseringsprocess.

Litteratur- och källförteckning

- Abel, M. Chermak, S., & Freilich, J. D. (2022). Pre-attack warning behaviors of 20 adolescent school shooters: A case study analysis. *Crime & Delinquency*, 68(5), 786–813.
<https://doi.org/10.1177/0011128721999338>
- Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory for crime and delinquency. *Criminology*, 30(1), 47–61. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1992.tb01093.x>
- Alfonseca, K. (2023, december 4). There has been more massshootings than days in 2023, database shows. *ABC News*. <https://abcnews.go.com/US/mass-shootings-days-2023-database-shows/story?id=96609874>
- Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok* (1:a uppl.). Liber.
- Berg, M. (2015). *Netnografi: Att forska om och med internet*. Studentlitteratur.
- Center mot våldsbejakande extremism. (u.å.). *Skolattack*. Skolattack.nu. Hämtad 08 december 2023, från <https://cve.se/skolattacker/skolattack.4.71a8b2e21897382c216c8f63.html>
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod* (2:a uppl.). Gleerups.
- Eldén, S. (2020). *Forskningsetik: Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Studentlitteratur.
- Engdahl, O., & Lindgren, S. Å. (2017). *Varför begår människor brott?* Studentlitteratur.
- Flashback. (u.å.-a). *Integritet* [Internetforum]. Flashback. Hämtad 08 november 2023, från Personlig integritet - Flashback Forum
- Flashback. (u.å.-b). *Regler* [Internetforum]. Flashback. Hämtad 08 november 2023, från Regler - Flashback Forum
- Gerard, F. J., Whitfield, K. C., Porter, L. E., & Browne, K. D. (2016). Offender and Offence Characteristics of School Shooting Incidents. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling (Online)*, 13(1), 22–38. <https://doi.org/10.1002/jip.1439>
- Hjortsman, M., Bennet Klarin, M., & Carlén, L. (2023, november 7). Polisinsats vid skolor i Täby—Elever hölls inomhus. *SVT Nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/polisinsats-vid-skola-i-taby-elever-halls-inomhus--kj0cn2>
- Ivert, A.-K., Mellgren, C., & Nilsson, E.-L. (2017). Etik i forskning på internet. I A. Mallén (Red.), *Kriminologiska metoder och internet* (s. 84–101). Liber.

- Jenkins, R. (2008). *Social identity* (3:e uppl.). Routledge.
- Karpova, A., Savelev, A., & Maksimova, N. (2021). Modeling the Process of School Shooters Radicalization (Russian Case). *Social Sciences*, *10*(12), 477.
<https://doi.org/10.3390/socsci10120477>
- Katz, J. (2013). Seductions and repulsions of crime. I Eugene McLaughlin & John Munice (Red.), *Criminological Perspectives* (Vol. 2013, s. 227–242). Sage.
- Merton, R. K. (2013). Social structure and anomie. I E. McLaughlin & J. Munice (Red.), *Criminological Perspectives* (3:e uppl., s. 74–84). Sage.
- Nationalencyklopedin. (u.å.). Radikalisering. I *Radikalisering*. Nationalencyklopedin. Hämtad 09 november 2023, från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/radikalisering>
- Paez, G. R., A G. (2021). Contextualising mass school shootings in the United States. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling (Online)*, *18*(3), 170–184.
<https://doi.org/10.1002/jip.1577>
- Raitanen, J., & Oksanen, A. (2018). Global online subculture surrounding school shootings. *American Behavioral Scientist*, *62*(2), 195–209. <https://doi.org/10.1177/0002764218755835>
- Raitanen, J., & Oksanen, A. (2019). Deep interest in school shootings and online radicalization. *Journal of Threat Assessment and Management*, *6*(3–4), 159–172.
<https://doi.org/10.1037/tam0000127>
- Scaramuzzino, G. (2017). Att studera interaktion mellan individer och grupper som diskuterar brottsliga handlingar på internet. I A. Mallén (Red.), *Kriminologiska metoder och internet* (Vol. 2017, s. 62–83). Liber.
- Slemaker, A. (2023). Studying mass shooters' words: Warning behavior prior to attacks. *Journal of Threat Assessment and Management*, *10*(1), 1–17. <https://doi.org/10.1037/tam0000198>
- Sumiala, J., & Tikka, M. (2011). Imagining globalised fears: School shooting videos and circulation of violence on YouTube. *Social Anthropology / Anthropologie Sociale*, *19*(3), 254–267.
<https://doi.org/10.1111/j.1469-8676.2011.00158.x>
- Sykes, G. M., & Matza, D. (2013). Techniques of neutralisation. I Eugene McLaughlin & John Munice (Red.), *Criminological Perspectives* (Vol. 2013, s. 247–255). Sage.
- Thodelius, C., Währberg, P., Sandén, H.-O., & Besslinger, C. (2021). *Kriminologiska perspektiv på dödligt skolvåld*. Liber.

Wahlström, M., & Törnberg, A. (2021). Social Media Mechanisms for Right-Wing Political Violence in the 21st Century: Discursive Opportunities, Group Dynamics, and Co-Ordination. *Terrorism and Political Violence*, 33(4), 766–787. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1586676>

Yin, R. K. (2019). *Kvalitativ forskning från start till mål* (1:a uppl.). Studentlitteratur.

